

Un ecou al răscoalelor din 1907 în dramaturgie

Tăranul scriitor din Costești Dimboviței, I. C. Vissarion (1883—1951), descindea în Capitală cu manuscrisele sub braț, neguros și mindru, în stratele de acasă. Pe la 1910, era un familiar al redacțiilor socialiste, după ce trecuse prin răscoală solidar cu ai săi, în ceață, scăpând miraculos de represalii. În zadar „am bătut pragul oamenilor mari ca să mă bage în școli”, își amintea la cărunțețe, cu mihnirea că nu absolvise decât clasele primare. Dar volumele sale de povestiri, nuvele, romane, basme, vădesc un om cultivat, în limitele autodidactului pălmaș rupînd cu greu banul pentru o carte. S-a pasionat de tehnică (Arghezi vorbește de mai multe invenții risipite în manuscrise), de politică, de curente literare, de viața scriitoricească. Agitata sa biografie a atras simpatia lui Gala Galaction și a lui Tudor Arghezi.

Lucru de reținut: în timp ce generația sa — I.A. Bassarabescu, I.Al. Brătescu-Voinești, I. I. Mironescu, Spiridon Popescu — a plătit tribut idilismului rural, proza țăranelui Vissarion, prin care pătrundem în lumea satului „fără pîine” (titlul narațiunii din 1912, publicată în „Biblioteca României muncitoare”), e sobră și autentică, vibrînd de dramatism. Dialogul nervos, viu, esențializat exprimă o lume în tragica ei mizerie socială. Satul literaturii lui Vissarion este un sat flămînd și chinuit, bordeiele clocotesc de revoltă, oamenii nu se tem să-și strige, în fața oricui, suferința.

Această viziune literară asupra realității în care se integra l-a apropiat de militanții socialiști; probabil, sub influența ideologiei acestora, a incendiarelor cuvîntări de la clubul „Sotir” din Piața Amzei, a scris „piesa socială în patru acte” *Lupii*, tipărită întii în coloanele gazetei *România muncitoare*, apoi în broșură, în 1916.

Scrierea a îmbogățit fondul „piesei uitate” (era o vreme neprielnică literaturii, izbucnise războiul mondial), fiind redescoperită tîrziu, în anii noștri. Acțiunea ei se petrece în iarna lui 1906 și în primăvara lui 1907, într-un sat cu nume

sugestiv, Pirlîții de Sus. Conflictul are, desigur, un mobil de ordin economic — boierul nu mai dă locuri în arendă. Spectrul foamei agită masa țărănească; se individualizează figuri țărănești de marcată atitudine revoluționară. „Lupii” (altădată la Alecsandri, „ciocoi” și „lipitori ale satelor”) — boierul, vechiul, jandarmul, primarul, notarul, vătășelul — dau tircoale ogrăzilor sărace, pentru a smulge, în miez de iarnă, datoriile (un întreg act, al treilea, înfățișează, detaliat, jefuirea „legală” a familiei lui Ion Găvan). Nu sînt cruțați nici muribunzii, li se iau veșmintele, ultimul țol peticit, care ar putea sluji la plata impozitelor. E o viziune neagră, crîncenă, asupra spoliei țărănilor în ajunul mării răscoale. Atenția dată de dramaturg „lupilor” administrativi se explică prin dorința de a înfățișa cauzele ridicării gloatelor. Vissarion a dorit realizarea unei „monografii” sociale a satului și, în acest scop, se perindă în scenă toate tipurile reprezentative ale lumii rurale. În salonul boieresc sau în bordei, dialogul se animă numai în jurul „pămîntului”. Viața săteanului, văzută din salonul conacului, e comentată grotesc și demagogic: „Vă trimite statul atîția slujbași, ca să vă povățuiască cum să trăiți mai bine, și geaba...”

Flacăra revoltei se aprinde, motivat psihologic prin samavolnicile înfățișate cu vigoare realistă. Stanca, văduva, instigă pe un ton aprig: „Dar necazurile și durerile ce ne copleșesc ar trebui să ne oțelească și mai tare! Dacă relele ne fac să plîngem, să plîngem; dar plînsul să fie de oameni ce vor să trăiască... Vreau ca atunci cînd dușmanii noștri ne-or socoti morți, atunci să fim mai vii. Să nentărîm ori să murim!”

Represiunea armată pune capăt, în final, unei acțiuni liniare, sugestivă însă prin bogăția ei documentară. Căci „document” al zilelor trăite în sîngerosul 1907 a vrut I. C. Vissarion să-i fie piesa, reușind, sub acest aspect, să fixeze tipuri și motive care vor face epocă în literatura revendicărilor sociale.

Ionuț NICULESCU